PITEȘTI

PITEȘTI

Ilustrații de
IOAN BUTNICU

CUVÎNT ÎNAINTE DE
PETRE POPA

EDITURA SPORT-TURISM
București, 1988

Coperta I: Centrul municipiului Pitești în anotimpul lalelelor.
Coperta IV „Odihnă"

Redactor: ANA DESPA
Tehnoredactor: ECATERINA ALBICI

Bun de tipar: 15 decembrie 1987
Coli de tipar: 1 text + ilustrație.

Lucrarea executată sub comanda nr. 017164
la Întreprinderea Poligrafică Sibiu
Șoseaua Alba Iulia nr. 40
Republica Socialistă România

20 MAI 1388 — 20 MAI 1988

Sînt 600 de ani de la prima atestare documentară medievală oficială a Piteștilor! Este „vîrsta" consemnării importantelor tradiții și a prezentării remarcabilelor împliniri ale contemporaneității socialiste.

Municipiul Pitești este în orice anotimp un minunat loc de întîlnire pentru toți cei ce doresc să cunoască frumusețile naturii, istoria și oamenii acestor străbune locuri. Aici se unește acurateța dealurilor semețe ale Subcarpaților Meridionali cu cele molcome ale Piemontului Getic, cu soarele blînd al Cîmpiei Române... La Pitești se învolburează apele Argeșului cu cele ale Rîului Doamnei, care, la rîndul lor, adună cu migală, în matca eventaiului văilor ce coboară spre marele vad, apele Rîului Tîrgului, Argeșelului, Bratiei, Vîlsanului și multe altele... La Pitești se intersectează importantele căi rutiere: Constanța — Slobozia — București, Ploiești — Tîrgoviște — Găești — Topoloveni, Brașov — Bran — Rucăr — Cîmpulung Muscel, Bîlea Lac — Vidraru — Curtea de Argeș, Sibiu — Turnu Roșu — Călimănești — Rîmnicu Vîlcea, Tîrgu Jiu — Drăgășani — Vedea, Craiova — Slatina — Scornicești, Turnu Măgurele — Roșiori de Vede — Costești, Giurgiu — Alexandria... La Pitești se încrucișează căile ferate dinspre: București, Craiova — Piatra Olt — Slatina — Costești, Curtea de Argeș, Rîmnicu Vîlcea și, în apropiere, la Golești — Ștefănești, dinspre Cîmpulung Muscel... La Pitești sînt unite, într-un șir neîntrerupt, durabile însemne ale trăiniciei noastre multimilenare pe aceste locuri legendare din timpuri imemoriale, pînă în anii ce prefigurează mileniul trei...

„Acolo unde-n Argeș se varsă Rîul Doamnei . . .“. Așezarea se află în apropierea paralelei 45°, coordonatele sale geografice fiind de 44°51'30" latitudine nordică și 24°52' longitudine estică. De-a lungul timpului, orașul Pitești s-a „derulat“ sub forma unui amfiteatru natural, urcînd, de pe terasa de luncă a Argeșului, pe încă alte patru curbe de nivel, numite astăzi: Centrul civic, Exercițiu, Trivale și Smeura, care sînt cuprinse între 252 și 350 m altitudine. Bulevardul Petrochimiștilor, Bulevardul Republicii și Bulevardul Nicolae Bălcescu traversează, succesiv, localitatea, de la SE la NV, pe o distanță de 12 km, fiind, de fapt, o prelungire a Autostrăzii București — Pitești (E 15 A), spre Rîmnicu Vîlcea și Curtea de Argeș.

Deși se află la linia de contact dintre Piemontul Getic și Cîmpia Română, în partea central-sudică a României, orașul dispune de o climă temperat-continentală. Ca urmare, predominant este timpul calm, moderat, caracterizat prin temperatura locală medie de —2,4°C în luna ianuarie și 20,8°C în luna iulie. La Pitești, durata anuală de strălucire a soarelui este dintre cele mai lungi din țară — 2 196 ore, iar precipitațiile atmosferice ajung pînă la 700 mm anual. Microclimatul zonei Pitești este mult influențat de schimbările de structură ale bazinelor hidrografice ale Argeșului și Rîului Doamnei, în cadrul cărora, în ultimii ani, s-au amenajat patru lacuri de acumulare: Bascov, Mărăcineni, Prundu și Golești, devenite importante surse de apă potabilă și industrială, precum și atractive baze sportive și puncte de agrement.

„Sîntem aici de-o vîrstă cu istoria . . .“. Condițiile naturale ale Argeșului, mai ales în zona Piteștilor, au favorizat existența oamenilor în această parte a Țării Românești încă din epocile străveche și veche, în portofoliul muzeal din instituțiile de specialitate ale jude-

ţului şi în expoziţia Muzeului Naţional de Istorie din Bucureşti aflîndu-se incontestabile dovezi materiale. Uneltele culturii de prund, din silex şi cuarţit, descoperite în număr mare sub actuala albie minoră a rîului Argeş, sînt specifice paleoliticului inferior. Totodată, uneltele din piatră şlefuită şi resturile ceramice, unele de tip „Gumelniţa", scoase la iveală atît în vatra oraşului, cît şi în localităţile suburbane Bascov şi Ştefăneşti, conferă certitudinea sedentarizării omului în epoca neolitică. Este, totodată, bine conturată epoca bronzului, mai ales datorită fragmentelor ceramice, topoarelor şlefuite şi uneltelor din corn de cerb, tip „baston de şef", cele mai multe fiind încadrate în cultura „Tei", descoperite în cartierele Calea Bucureşti, Piteşti-Sud şi Calea Bascovului, la Goleşti şi Ştefăneşti. Mai mulţi tumuli, aflaţi pe teritoriul oraşului sau în comunele apropiate, diferite alte resturi materiale, datate ca fiind din primul mileniu î.e.n., denotă existenţa grupului cultural „Ferigele", elemente caracteristice primei etape a epocii fierului.

Prezenţa geto-dacilor pe teritoriul Piteştilor este demonstrată prin numeroase surse arheologice, unele de factură numismatică, de tipul „Adîncata — Piteşti", ce dovedesc că atît pe teritoriul oraşului, cît şi în împrejurimi, au existat mai multe aşezări stabile. Din datele sumare oferite de geograful Ptolemeu (secolul al II-lea e.n.), se presupune că această zonă ar fi fost locuită de triburile de Potulatensii, adică al patrulea trib din grupa a doua de geto-daci. Aşezările geto-dacice de pe teritoriul argeşean au făcut parte din regatul lui Burebista şi din statul unificat al dacilor din vremea lui Decebal.

După victoria romanilor împotriva dacilor, zona Piteştilor a fost
 inclusă în provincia romană Moesia Inferior, iar apoi în provinciile

Dacia Inferior și Dacia Malvensis, timp în care, pînă în anii 271—275, s-a desfășurat și procesul romanizării populației autohtone. Prin Pitești a trecut o parte din sistemul roman de fortificații, cunoscut sub numele de Limes Transalutanus. Alte dovezi materiale: resturi de zidărie, vase și fragmente ceramice, figurine de lut ars, numeroase monede izolate sau tezaure din secolele III—VII, demonstrează continuitatea autohtonilor în spațiul argeșean, în timpul năvălirii populațiilor migratoare.

Edificatoare, în ceea ce privește viața social-economică a locuitorilor din zona Pitești în feudalismul timpuriu, sînt și descoperirile ceramice de tip „Dridu" (secolele VIII—XI) făcute în vatra orașului, topoarele de fier (folosite în lupte), depistate în comuna suburbană Ștefănești, precum și numeroasele dovezi numismatice, monede bizantine din bronz și din aur, folosite în schimburile comerciale cu lumea sud-dunăreană și transilvăneană. În etapa formării voievodatelor românești dintre Carpații Meridionali și Dunăre, în vremea constituirii statului feudal românesc al Basarabilor — Țara Românească nu departe de reședința domnească de la Curtea de Argeș, la confluența dintre Argeș și Rîul Doamnei se găsea, consolidată, o importantă localitate, înscrisă frecvent, în numeroase acte medievale, cu numele de PITEȘTI.

„Io, Mircea Mare Voievod și domn... am dăruit și o moară în hotarul PITEȘTILOR..." Atestarea documentară scrisă, oficială, care circumscrie această așezare în sistemul instituțional al feudalismului românesc, datează *de la 20 mai 1388*, din vremea domnitorului *Mircea cel Mare (1386—1418)*. Conținutul înscrisului este în legătură directă cu natura raporturilor dintre domnitorul Țării Românești, Mircea, cu mînăstirea Cozia, ctitoria sa, și cu pămînturile pe care le stăpînea. De-a

lungul timpului, Pitești a „urcat" treptele firești ale vechilor așezări: de la sat la tîrg, apoi de la tîrg la oraș, pentru ca, în urmă cu două decenii, în 1968, să devină municipiu. La 1388, acum 600 de ani, localitatea depășise stadiul de sat, dovadă fiind și cuvîntul de „hotar", care se folosește documentar, de regulă, pentru tîrguri sau orașe.

Mai mulți domnitori ai Țării Românești au folosit deseori orașul Pitești ca reședință domnească temporară, semnînd numeroase și importante documente oficiale de cancelarie. Așa, de exemplu, domnitorul Vlad cel Tînăr — Vlăduț a semnat, la 1 aprilie 1510, un act „... scris în orașul Piteștilor". Domnitorul Neagoe Basarab a emis aici un mare număr de documente și a construit noi case domnești. Formulele de încheiere folosite după moda timpului, de către grămătici, demonstrează și astăzi, peste secole, că la 22 noiembrie 1517 slujitorul domnesc Moisii a scris „în noile curți din orașul Pitești", Florea a scris „în minunatul foișor al Piteștilor în luna lui Ghinar 18" (1518), „Danciul, cel mai mic între diaci, a scris în minunatul scaun la Pitești", în ziua de 6 mai 1519, iar la 11 iulie 1519, se menționează că s-a scris „în cetatea Pitești".

Domnitorii Neagoe Basarab, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Șerban și Constantin Brîncoveanu au acordat o atenție deosebită orașului Pitești, ridicînd aici noi construcții sau mărindu-și proprietățile din apropiere, de pe „Dealul Piteștilor". De asemenea, unii dintre domnitorii Țării Românești au avut în Pitești mulți sfetnici devotați. Amintim, în acest sens, numele marelui logofăt Ioan Norocea „din Pitești", căsătorit cu Stana, fiica domnitorului Mircea Ciobanul și a Doamnei Chiajna, mare vornic în timpul domniei lui Mihai Viteazul, fost reprezentant al Transilvaniei la Poarta Otomană și trimis special

al voievodului muntean, pentru a purta tratative cu Sigismund Bathory, slujind astfel cu devotament cauza făuririi primei uniri a celor trei țări românești: Muntenia, Transilvania și Moldova, de către Mihai Viteazul.

Evoluția economică medievală a Piteștilor a constituit factorul determinant al creșterii rolului său în viața politică internă și internațională. Meșteșugurile, comerțul și agricultura au fost ocupațiile de bază ale locuitorilor, multe din produsele realizate la Pitești devenind renumite, ca de altfel și tîrgurile sau hanurile sale, atît în Țara Românească cît și în alte zone. Aici s-au organizat puternice bresle meșteșugărești, grupate pe străzi și cartiere. Orașul Pitești medieval a fost unul dintre cele mai active centre românești de schimb. S-a favorizat astfel realizarea unor ample legături comerciale cu orașele transilvănene — Sibiu și Brașov, precum și cu alte importante centre europene: Vidin, Nicopole, Istanbul, Budapesta, Viena, Leipzig, Veneția etc.

Orașul medieval Pitești a fost consemnat frecvent în note de călătorie sau în lucrări cartografice de valoare europeană, care completează datele oferite prin numeroasele documente istorice interne. Relatările transmise de pelerinii germani Peter Sparnau și Ulrich von Tennstädt (sfîrșitul secolului al XIV-lea), episcopul catolic Pietro Deodato Baksić (1640), patriarhul Macarie al Antiohiei și Paul de Alep (1657), pictorul vienez Luigi Mayer și călătorul englez John Morrit (1794), italianul Antonio Maria del Chiaro (începutul secolului al XVIII-lea), generalul rus Fr. Bauer (1769), diplomatul francez Reinhard (1806), contele prusac von Schladen (1820), și de mulți alții, conferă interesante informații privind stadiul dezvoltării economice a orașului, așezarea pito-

rească a localității, preocupările oamenilor, conducerea administrativă din perioadele respective.

Valoroasă este, de asemenea, înscrierea Piteștilor într-o serie de hărți europene: 1546, întocmită de Giacomo Gastaldi; 1550, realizată de G. Reichersdorf; 1566, semnată de I. Sambucus; 1579 — M. Heyns; 1596 — D. Custodis; 1630 — H. Levinius; 1644 — Jaillot și multe altele, care circumscriu această localitate urbană medievală în rîndurile importantelor așezări europene ale timpului.

Activitatea economică și politico-administrativă a determinat evoluția unor elemente de cultură medievală, aspect stimulat de existența la Pitești a reședinței și cancelariei domnești temporare, în cadrul cărora au lucrat mai mulți grămătici și copiști, influențîndu-se astfel favorabil nivelul general al vieții spirituale locale. Totodată, apropierea localității de vechile capitale ale Țării Românești — Curtea de Argeș și Cîmpulung, precum și de noile capitale — Tîrgoviște și București, legăturile statornice ale unor pitești cu orașele din Transilvania și Moldova, au constituit factori importanți de cuprindere a activității culturale locale în amplul context românesc.

Vizitatorii și locuitorii de astăzi ai municipiului Pitești pot găsi, în cadrul Muzeului Județean Argeș și al Bibliotecii Județene Argeș, importante documente medievale domnești (unele scrise în limba latină), date referitoare la primele școli românești ale orașului (sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea), valoroase imagini ale unor construcții, realizate cu ingeniozitate, în stilul tradițional al zonei argeșene. Totodată, la Pitești s-a constituit, încă din evul mediu, o adevărată școală de pictură românească, remarcîndu-se meșterii: David,

Simion, Nicolae, Petre și Ilie Zugravul, care au lucrat în mai multe localități din cele trei țări românești.

„Să vă îndepliniți și pe viitor, cu tot atîta sfințenie, datoriile voastre către patrie...“. Aceasta a devenit deviza piteștenilor în epoca modernă, a revoluțiilor din 1821 și 1848, Unirii Principatelor Române din 1859, cuceririi Independenței de Stat a României la 1877 și făuririi Marii Uniri la 1918.

Piteștenii au susținut moral și material revoluția condusă de Tudor Vladimirescu: aici au fost „rînduiți“ o sută de panduri călări, conduși de Simion Mehedințeanu, întreținerea lor făcîndu-se de către orășeni. Tudor Vladimirescu a trecut prin Pitești, la 19 ianuarie 1821, în drum spre Oltenia, pentru declanșarea revoluției, precum și la 22 mai 1821 în condițiile dramatice ale înfrîngerii aceluia ce a dorit să ridice voința poporului la rang de putere politică. Aflat sub paza și amenințarea foștilor săi aliați, eteriștii, uniți cu mai mulți panduri și boieri potrivnici lui, Tudor Vladimirescu a rostit, la Pitești, celebra replică: „Eu nu mă tem de moarte... Mai înainte de a ridica steagul spre a cere drepturile patriei mele, m-am îmbrăcat în cămașa morții“.

Amintirea faptelor și personalității oșteanului din Vladimiri este o permanență în orașul Pitești prin diverse documente aflate în Muzeul Județean, prin lucrări de artă plastică sau denumiri de străzi. De asemenea la Complexul Muzeal Goleşti din Ștefănești — Pitești, se păstrează și astăzi, în foișorul caselor Golescu, diferite obiecte ce au aparținut lui Tudor Vladimirescu, care ne reamintesc ultima sa noapte trăită pe aceste locuri.

Obiectivele majore ale revoluției burghezo-democratice de la 1848 au fost susținute cu ardoare de masele populare din Pitești și din îm-

prejurimi. Clubul revoluționar organizat la Pitești în 1848 a asigurat coordonarea acțiunilor desfășurate în spiritul programului național, ceea ce a favorizat înfăptuirea unor însemnate acțiuni, cum au fost: înlocuirea conducerii administrației județului și a orașului, recrutarea de „voluntiri" pentru armata revoluționară, înființarea gărzii naționale, aducerea în oraș a țăranilor clăcași care au solicitat drepturi politice și economice, arderea Regulamentului Organic și depunerea jurămîntului pe noua Constituție. În ziarul „Pruncu Român", profesorul piteștean Andrei Pretorian a susținut, prin mai multe articole, cauza revoluției. Un mare număr de participanți la aceste acțiuni, după înfrîngerea revoluției, au fost arestați, judecați și condamnați pentru activitatea desfășurată în spiritul Programului de la 1848.

Plăcile memoriale fixate pe clădirile din str. Constantin Brîncoveanu nr. 25 din Pitești și de la Florica — Ștefănești evocă faptele revoluționare ale locuitorilor orașului în 1848.

Deosebit de activi s-au dovedit piteștenii în perioada pregătirii, înfăptuirii și consolidării Unirii Principatelor Române din 1859. Alegerile din Pitești pentru Adunarea ad-hoc au dat cîștig de cauză unioniștilor. La alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei, în Pitești s-a jucat, pe străzi, „Hora Unirii", iar reprezentanții piteștenilor au votat cu entuziasm pentru alegerea domnitorului și în Țara Românească și s-au aflat printre cei care l-au întîmpinat cu mare entuziasm pe domnitorul Principatelor Unite la București în ziua de 8 februarie 1859. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a vizitat orașul Pitești la 19 iunie 1859, iar Doamna Elena Cuza la 3 octombrie 1863. În vara anului 1864 s-a aflat la Pitești Mihail Kogălniceanu.

Numeroase documente aflate în expoziția permanentă a Filialei Pitești a Arhivelor Statului, cît și la muzeele din Pitești sau Golești, consemnează adeziunea și sprijinul piteștenilor față de secularizarea averilor mănăstirești, reforma agrară, reforma învățămîntului, reforma electorală etc. Așa, de exemplu, într-una dintre scrisorile trimise domnitorului Cuza, piteștenii arătau, printre altele „...Marele și patrioticul act săvîrșit de Înălțimea Voastră la 2 mai 1864 au produs în inimile tuturor orășenilor cea mai vie mulțumire, ca unul ce se vede menit a întări autonomia și prosperitatea României... Să trăiți Măria Voastră, să trăiască România".

Istoria luptei pentru cucerirea deplinei independențe de stat a României, în 1877—1878, cuprinde, în paginile sale, faptele de eroism și atașamentul deplin, fără rezerve, ale piteștenilor. Ei au luptat, pînă la sacrificiul total, în cadrul Regimentului 4 Dorobanți Argeș, Escadronului 2 Călărași sau în rîndurile Batalionului 4 Vînători, avînd, în timpul războiului, diferite misiuni, printre cele mai importante fiind participarea la operațiunile militare de la Rahova și Vidin. Orășenii au sprijinit permanent frontul prin subscripții, rechiziții și ofrande.

Monumentul Independenței din Pitești, operă a sculptorului D. Pavelescu-Dimo, a cărui piatră fundamentală s-a așezat la 1 octombrie 1906, aflat în prezent pe str. Crinului, evocă faptele de arme și numele eroilor căzuți la datorie pentru obținerea a ceea ce istoria ne dădea dreptul — Independența de stat a României. Drapelul Regimentului 4 Dorobanți Argeș, alături de alte obiecte, este expus în cadrul sectorului de istorie modernă al Muzeului Județean Argeș.

În condițiile social-politice ale anului 1877, la Pitești s-a inițiat un cerc local al socialiștilor, condus de Nicolae Codreanu, medic la Spi-

talul Crucii Roșii, a cărui activitate a fost sprijinită îndeaproape de Constantin Dobrogeanu-Gherea. Cercul socialist din Pitești a fost reorganizat în 1880. Mișcarea muncitorească și socialistă locală s-a amplificat după înființarea, în 1893, a primului partid al clasei muncitoare din România. La 1 ianuarie 1897 s-a constituit clubul din Pitești al P.S.D.M.R., iar în 1905 s-a înființat cercul socialist „România Muncitoare". Începînd din 1911 a activat în Pitești secțiunea locală a P.S.D. care a fost reprezentată la Congresul de făurire a Partidului Comunist Român, din 8 Mai 1921, de un delegat cu drept de vot imperativ.

Făurirea Marii Uniri la 1 Decembrie 1918 a reprezentat și pentru piteșteni un țel scump, pe care l-au slujit atît cu arma în mînă, pe cîmpurile apărării noastre naționale, cît și prin numeroase activități — articole în presă, întruniri politice, ajutoare materiale. Un rol important în susținerea ideilor de unitate națională l-a avut Filiala Pitești a „Ligii Culturale" care a desfășurat o susținută activitate pentru pregătirea și înfăptuirea unirii românilor într-un stat unic, respectat pe plan internațional. Mulți piteșteni au căzut eroic în luptele de pe Argeș, de pe Olt sau de pe culoarul Bran — Rucăr — Cîmpulung.

Numele lor este înscris pentru eternitate atît în „Argeș — Cartea Eroilor", lucrare comemorativă, editată la Pitești în 1984, cît și pe monumentele din cartierele Trivale, Găvana și Prundu. La 2 decembrie 1918, ziarul „Lumea Nouă", tipărit la Pitești, scria: „Unirea este un act înfăptuit de poporul și neamul nostru, iar țara noastră renaște astăzi în străbunele hotare ale Daciei romane".

Dintre personalitățile politice și culturale, originare din Pitești sau din localități apropiate, care s-au remarcat, prin strădaniile lor, în realizarea deziderateloror românilor în epoca modernă, amintim pe:

Dinicu Golescu (1777—1830), Ştefan C. Golescu (1809—1874), Nicolae C. Golescu (1810—1877), Radu C. Golescu (1814—1882), Alexandru C. Golescu-Albu (1818—1873), Alexandru G. Golescu-Negru (1819—1881), Dimitrie C. Brătianu (1818—1892), Ion C. Brătianu (1821—1891), Constantin Dobrescu-Argeş (1856—1903), G. Ionescu-Gion (1857—1904), Ion I. C. Brătianu (1864—1927), Alexandru Davila (1862—1929), Constantin Teiuleanu (1862—1883), generalul Constantin Cristescu (1866—1923), Ion Trivale (1889—1916) şi mulţi alţii.

Perioada 1821—1918 a însemnat pentru oraşul Piteşti o epocă de importante înfăptuiri în domeniile învăţământului, culturii şi artei. În 1833 s-a înfiinţat Şcoala Naţională, în 1860 s-a deschis prima şcoală de fete, iar în 1866 şi-a început activitatea gimnaziul de băieţi, astăzi Liceul „Nicolae Bălcescu". În anii următori, numărul unităţilor şcolare şi al elevilor a sporit permanent. S-au tipărit la Piteşti mai multe ziare şi reviste: „Deşteptarea", „Salvarea", „Argeşul" etc., a luat fiinţă societatea „Cultura", s-au organizat trupe de teatru, expoziţii de artă plastică, formaţii muzicale. În 1914 s-a construit Teatrul comunal din Piteşti.

În epoca modernă economia locală a continuat să evolueze, înfiinţîndu-se diferite unităţi industriale ca: fabrica de tăbăcărie (1896), atelierul de turnătorie (1900), fabricile de textile (1907, 1914), uzina electrică (1912), atelierele de poduri metalice pentru căi ferate (1915). Oraşul Piteşti a devenit, începînd din 1872, nod feroviar spre Bucureşti şi Craiova, iar la sfîrşitul secolului al XIX-lea spre Curtea de Argeş şi Cîmpulung-Muscel.

În centrul oraşului s-au construit, pe baza planului de organizare urbană, mai multe edificii publice, în care funcţionează acum diferite

instituții culturale: Primăria veche (1886, astăzi Galeria de artă), Prefectura de Argeș (1899, astăzi Muzeul Județean Argeș), Tribunalul de Argeș (1914, astăzi Palatul Culturii și Biblioteca Județeană Argeș) ș.a. În 1912 s-au dat în folosință Uzina electrică și Uzina de apă și s-a construit podul din beton armat de peste Rîul Doamnei, iar în 1915 noul pod de peste rîul Argeș, toate aceste lucrări fiind realizate după proiectele renumitului inginer piteștean Dimitrie Dima (1876—1923).

„La Pitești, încotro te uiți, vezi hărnicie și pricepere.“ Asemenea apreciere, aparținînd marelui nostru istoric Nicolae Iorga, poate caracteriza viața orașului în perioada interbelică.

Reformele adoptate după făurirea statului național unitar român au condus la sporirea, și în Pitești, a numărului unităților industriale și economice. S-a intensificat activitatea în domeniul construcțiilor. S-au edificat: Primăria nouă, Hala Centrală și Casa Armatei, s-au amenajat noi artere de circulație și diverse dotări în parcul Trivale. Orașul Pitești a devenit un important centru comercial și bancar. Totodată, s-au înființat mai multe unități de învățămînt liceal, școala normală, diferite instituții pentru pregătirea profesională a muncitorilor necesari în industria orașului. A fost organizat Ateneul Popular „G. Ionescu-Gion“, cu muzeu și bibliotecă, diversificîndu-se activitatea tipografică, teatrală, cinematografică, sanitară și sportivă. În această perioadă, la nivel național s-au remarcat, pe diverse planuri, mai multe personalități originare din Pitești: omul politic Armand Călinescu (1893—1939), scriitorii Tudor Teodorescu-Braniște (1899—1969) și Alexandru Kirițescu (1888—1961), precum și artistul plastic Costin Petrescu (1872—1954), autor al marei fresce de la Ateneul Român.

În anii 1935—1936 a desfășurat activitate la Pitești, în calitate de secretar al U.T.C., tînărul revoluționar Nicolae Ceaușescu, care a contribuit, prin acțiunile inițiate, la organizarea și intensificarea luptei contra exploatării, contra pericolului fascist.

Locuitorii Piteștilor au luat atitudine hotărîtă împotriva Dictatului de la Viena, a dictaturii regale, a ocupației Germaniei fasciste și a tîrîrii țării în războiul declanșat de naziști.

După 23 August 1944, orașul Pitești a cunoscut amplul și revoluționarul proces înnoitor pe plan economic, social, urbanistic și cultural, operă de amploare, condusă de Partidul Comunist Român. *„Ceea ce s-a realizat în Pitești, ca de altfel în toate județele, demonstrează justețea politicii partidului nostru de dezvoltare a tuturor zonelor țării"*. În perspectiva ultimelor decenii, se poate afirma că municipiul Pitești a intrat, mai ales după 1965, pe poarta larg deschisă a contemporaneității românești, relansarea lui istorică realizîndu-se ca urmare a hotărîrilor adoptate de Congresul al IX-lea al partidului.

În zilele imediat următoare declanșării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă s-a reorganizat Comitetul local al P.C.R. apoi la 31 august 1944 s-a constituit, la Pitești, Consiliul Județean Argeș al B.N.D., la 24 septembrie 1944 s-a reorganizat Comitetul Uniunii Patrioților, la 8 octombrie 1944 s-a înființat Comitetul local al Apărării Patriotice, iar la 23 octombrie 1944 s-a constituit Consiliul Județean al Frontului Național-Democratic. Divizia a III-a Română, din care au făcut parte și piteștenii aflați în haină militară, a luptat vitejește, pînă la înfrîngerea Germaniei hitleriste.

După 6 martie 1945, orașul Pitești a devenit centrul de organizare a unor întruniri, cu participarea de delegați din județele limitrofe, la

care a luat cuvîntul, deseori, dr. Petru Groza, șeful guvernului revoluționar-democrat. Cetățenii au participat cu entuziasm la refacerea unităților distruse de război și la reconstrucția orașului, care suferise mult în urma bombardamentelor militare, a cutremurului din 9—10 noiembrie 1940 și a inundațiilor din 11—12 iulie 1941. Activitatea forțelor politice democratice din Pitești s-a intensificat în perioada alegerilor parlamentare din 1946, a proclamării republicii în decembrie 1947, a naționalizării principalelor unități industriale și a făuririi partidului unic al clasei muncitoare din 1948. Între 1952—1969, piteștenii au avut marea cinste de a fi reprezentați, în Marea Adunare Națională, ca deputat, de tovarășul Nicolae Ceaușescu. În prezent, piteștenii sînt reprezentați în Marea Adunare Națională de tovarășa acad. dr. ing. Elena Ceaușescu. Începînd cu anul 1965, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Secretar General al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu au efectuat numeroase vizite de lucru în această parte a țării.

În vechea vatră a orașului și în localitățile suburbane apropiate: Bascov, Bradu, Colibași, Mărăcineni și Ștefănești au intrat în funcțiune, în ultimele decenii, importante unități economice cum sînt: Intreprinderea de Autoturisme, Combinatul Petrochimic, Combinatul de Articole Tehnice din Cauciuc, Intreprinderea de Motoare Electrice, Combinatul de Prelucrare a Lemnului, Întreprinderea de Stofe „Argeșeana", Institutul de Reactori Nucleari Energetici, noi capacități de producție la Intreprinderea „Textila", la Intreprinderea de Poduri Metalice și Prefabricate din Beton, în unitățile de transport și telecomunicații, de industrie alimentară și de prestări servicii.

Ca urmare, în municipiul Pitești s-au format, în anii socialismului, trei mari platforme industriale: Pitești-Sud, unde sînt amplasate unitățile industriei chimice și petrochimice; Pitești-Nord, care dispune, în principal, de mari întreprinderi din industria ușoară și alimentară; Pitești-Est, renumită pentru industria constructoare de mașini, electronică și de reactori energetici nucleari.

În zona periurbană s-au înființat mai multe unități de cercetare în domeniile pomiculturii, viticulturii și cerealelor, s-au amenajat mari suprafețe de cultivare a legumelor în spații protejate, iar apele Argeșului și Rîului Doamnei produc acum energie electrică. Deosebit de apreciată este noua arhitectură a Piteștilor, rețeaua magazinelor de o mare diversitate, străzile și bulevardele redimensionate la cerințele prezentului și viitorului. În Pitești funcționează un important număr de unități preșcolare și școlare, o facultate tehnică, diverse instituții cultural-științifice. Au fost edificate marile cartiere: „Calea București", „Craiovei", „Războieni", „Nord", „Găvana", „Petrochimiștilor", „Banatului-Exercițiu" ș.a., iar în apropierea Întreprinderii de Autoturisme de la Colibași, s-a construit un adevărat oraș-satelit, Mioveni.

Pe măsura reconstrucției centrului și edificării noilor cartiere, dintre care un loc important îl ocupă marile zone de locuințe: Calea București, Trivale, Craiovei, Războieni, Petrochimiștilor, Nord, Găvana și Mioveni-Colibași, gospodarii, îmbinînd frumosul cu utilul, au schimbat radical înfățișarea orașului. A fost reorganizată turistic o parte din cunoscuta pădure „Trivale", un adevărat „plămîn" al orașului, unde s-au înființat, printre altele, un punct zoologic și restaurantul „Cornul Vînătorului", s-au amenajat noi parcuri și locuri de agrement și s-au plantat întinse spații verzi, în care predomină lalelele, trandafirii, cri-

zantemele, plantele medicinale, teii, arbuștii ornamentali, magnoliile. În centrul Piteștilor se organizează, în fiecare an, începînd din 1978, o adevărată sărbătoare a primăverii, numită sugestiv „Simfonia lalelelor", originală expoziție floricolă națională.

Dragostea și grija piteștenilor pentru natură sînt ilustrate și prin înființarea, în 1977, a expoziției permanente de ecologie din cadrul Muzeului Județean Argeș — unică în Europa, invitație modernă adresată omului de a se înfrăți cu... codrii de aramă.

În viața cultural-științifică socialistă românească, numeroși pitești teni — scriitori, artiști plastici, arhitecți, cercetători, inventatori, și-au înscris valoroasele lor creații în patrimoniul național.

Pentru a cunoaște cît mai multe din contemporaneitatea municipiului Pitești este absolut necesar ca acest modern și edificator centru economic, urbanistic și cultural-științific al României să fie vizitat „la pas". Ca urmare, vă propun să ne întîlnim în Piața Centrală a Piteștilor, total mozaicată cu motive geometrice, edificată, în forma actuală, după proiectul arhitectului Cezar Lăzărescu, în anii 1969—1974. Vom admira, mai întîi, monumentul medieval din secolul al XVII-lea, ctitorie a domnitorului Constantin Șerban și a doamnei Bălașa, după care putem să ne depănăm gîndurile, mergînd agale printre porumbei „aclimatizați" de curînd în această zonă. Spre latura de nord a acestui generos spațiu urbanistic se află esplanada marilor magazine „Fortuna" și „Trivale", construite cu peste un deceniu în urmă pe vatra vechiului centru comercial. Spre est, vom intra în impunătoarea Casă de Cultură a Sindicatelor, avînd una dintre cele mai mari săli de spectacole din țară (800 de locuri) și un hol spațios, ornamentat, parietal, cu picturi pe motive argeșene. Pe latura de sud a Pieții este Sediul Politico-Admi-

nistrativ al județului Argeș, edificat în 1970, ale cărui elemente constructive readuc în actualitate, într-o manieră modernă, motive brîncovenești. În clădire sînt expuse tapiserii, picturi, sculpturi și fotografii de certă valoare, pe teme contemporane. Spre vest, Piața Centrală se închide printr-un bloc cu 12 etaje, la parterul căruia se află sala permanentă de expoziții „Metopa" a Filialei Pitești a Uniunii Artiștilor Plastici, mai multe magazine specializate în vînzarea produselor de porțelan, de cristal, mobilei și a bijuteriilor...

Pornind din acest renumit loc al Piteștilor, dacă traversăm, spre est, pasajul „1 Mai", ajungem într-o zonă cu case tradiționale, construite în secolele trecute, ce amintesc de renumitul specific al comerțului piteștean. Din acest punct se merge ușor, pe strada Rîurilor, în parcul „Argeș", unde, după preferință, se practică atletismul pe un cochet stadion, tenisul de cîmp pe terenuri special amenajate, se face o plimbare cu barca pe lacul „de incintă" al parcului, se poate înota în Bazinul Olimpic sau se vizitează Complexul polisportiv al cooperației meșteșugărești. De aici, se deschide perspectiva căilor rutiere spre Cîmpulung, spre Expoziția memorială „Liviu Rebreanu" de la Valea Mare sau spre Complexul Muzeal Goleşti, salonul de muzică „Dinu Lipatti" de la Leordeni și spre Tîrgoviște...

Reîntorcîndu-ne în Piața Centrală, vom observa, spre sud, scrutînd spațiul Bulevardului Republicii, siluetele Combinatului Petrochimic și vom ajunge în zona feroviară Pitești-Sud. Prin acest „spațiu" ne putem îndrepta spre București, pe Autostrada 1 Pitești—București (114 km). Privind, tot din Piața Centrală, spre SV, vom descoperi marile cartiere ale orașului: „Craiovei", „Exercițiu", Banatului" și „Războieni",

de unde încep drumurile naționale spre Craiova, Roșiorii de Vede, Giurgiu, Alexandria sau Costești.

Revenind în centrul municipiului Pitești, dacă dorim să vedem cîte ceva din vestul așezării, vom urca spre Stadionul „1 Mai" și „Sala Sporturilor". În fața obeliscului din Cimitirul Eroilor, vom rememora faptele de vitejie ale piteștenilor, căzuți la datorie pentru apărarea gliei străbune. Din această zonă se desprinde, prin cartierul „Trivale", drumul național spre Drăgășani. Pătrundem apoi în pădurea-parc „Trivale", pentru cîteva ore de promenadă, pe aleile amenajate printre copacii seculari, sau pentru puțină destindere la restaurantul „Cornul Vînătorului" ...

Iată-ne, din nou, în Piața Centrală a Piteștilor. Depășind, spre nord, limita spațiului devenit atît de familiar, ne putem deplasa în liniște pe strada Victoriei, destinată special circulației pietonale. Esplanada și peluzele cu flori multicolore se contopesc cu vitrinele marilor magazine, cu fațada primitoare a Complexului hotelier turistic „Muntenia".

În apropiere, traversînd bulevardul Republicii prin zona Poștei Centrale, ne va atrage atenția construcția în stil eclectic a Palatului Administrativ, astăzi Muzeul Județean Argeș, în care se află Secția de istorie și Expoziția de ecologie. Tot în această zonă, pe bulevardul Republicii nr. 33, se găsește Galeria de artă, organizată în vechea primărie, iar în imediata apropiere, în Pasajul Victoriei, este organizată Galeria de artă naivă, ambele expoziții dispunînd de lucrări de mare valoare, printre care amintim, în mod deosebit, colecțiile donate de pictorul piteștean Rudolf Schweitzer-Cumpăna și de sculptorul argeșean Gheorghe Iliescu-Călinești.

Vizitatorul zonei de nord a centrului Piteștilor are posibilitatea să pătrundă în spațiile generoase ale Palatului Culturii (str. Victoriei nr. 22), unde se află originala expoziție care ilustrează evoluția activității corale în acest centru urban, precum și Biblioteca Județeană Argeș, instituție centenară, în fondurile unității găsindu-se cărți și alte materiale deosebit de valoroase, dovadă grăitoare a îndelungatei tradiții culturale a Argeșului.

Actualul sediu al municipalității etalează mai multe elemente din arhitectura românească tradițională. Valoarea edificiului este evidențiată în contextul amenajărilor peisagistice din parcul primăriei, precum și prin amplasarea impunătoarei statui „Nicolae Bălcescu", operă a sculptorului Constantin Baraschi. Lucrările de modernizare, realizate în urmă cu peste un deceniu, au dat o nouă înfățișare construcției Teatrului „Alexandru Davila", aflat în vecinătatea Galeriei de artă, încadrîndu-se astfel favorabil în arealul arhitectural al centrului municipiului. Activitatea teatrală din Argeș—Muscel, avînd o vechime de peste un secol și jumătate, este condensată în expoziția permanentă din interiorul instituției și în conținutul celor două fresce, de mari proporții, care înnobilează impunătorul edificiu.

Continuîndu-ne traseul spre nord, pe bulevardul „Nicolae Bălcescu", vom ajunge, parcurgînd densa zonă industrială, în localitatea suburbană Bascov, din care se poate pleca spre Curtea de Argeș, prima capitală a Țării Românești. Tot din centrul comunei Bascov, ne putem îndrepta spre Rîmnicu Vîlcea și Sibiu, tradițional drum de legătură cu ținuturile transilvănene, pe Valea Oltului...

Activitatea social-economică intensă a Piteștilor este completată prin numeroase manifestări cultural-artistice și sportive, care, alături de

expozițiile muzeale și obiectivele istorice, oferă locuitorilor și turiștilor, în orice anotimp, posibilitatea de a cunoaște cît mai bine realitățile piteștene. Integrate în Festivalul Național „Cîntarea României", în municipiu se organizează, printre altele, activitățile complexe „Pitești — coordonate în timp", „Argessis", „Dansul florilor" (dans de societate), spectacolele-concurs „D. G. Kiriac" (coruri), „Darclée" (muzică cultă), „Laleaua de Aur" (muzică ușoară), „Poetul și cetatea" (poezie), Zilele culturale „Liviu Rebreanu", Zilele cultural-educative ale Bibliotecii Județene Argeș, Zilele cultural-științifice ale Muzeului Județean Argeș, Retrospectiva-concurs a filmului istoric, „Sărbătoarea culesului viilor" (Complexul Muzeal Goleşti-Ştefăneşti), „Tîrgul olarilor" (artă populară), spectacolul-concurs „Călușul argeșean", și multe altele, care completează sistemul cultural-turistic al județului. La Pitești se editează, săptămînal, gazeta „Secera și Ciocanul", iar lunar, revista de cultură „Argeș".

Împlinirile multiseculare ale oamenilor Piteștilor se vor amplifica în viitor, în consens cu cele din întreaga țară, pe măsura înaintării necontenite a României socialiste pe calea progresului și civilizației.

Asemenea considerente, precum și multe altele mă îndrituiesc să vă invit, stimați cititori, să ne întîlnim, la PITEȘTI. Va fi un periplu turistic deosebit de interesant. Vă așteptăm!

Prof. dr. PETRE POPA

Galeria de artă din Primăria veche

Verticalele petrochimiei

Noua înfățișare a Teatrului „Alexandru Davila" (vedere parțială)

Apus de soare la Pitești

„De treci codrii de aramă . . .“ în Trivale

Liniştea parcului „Argeş“

Magazinul melomanilor

Silueta hotelului „Muntenia“

Recunoștință pentru nemuritori — Poarta Eroilor

Statuia „Nicolae Bălcescu", operă a sculptorului Constantin Baraschi

Liceul centenar „Nicolae Bălcescu“

Invitație la „Casa de mode“

Linie tehnologică din Fabrica de cherestele

Un modern edificiu — Casa de cultură a sindicatelor

Zona industrială Pitești-Nord

Municipalitatea Pitești

Sediul central al Întreprinderii de autoturisme
Colibași-Pitești

Pasiune și profesionalism (în tradiționala industrie de încălțăminte)

Hai forjar, forjar .

„Simfonia lalelelor" la Pitești, o adevărată sărbătoare a florilor

A venit primăvara . . .

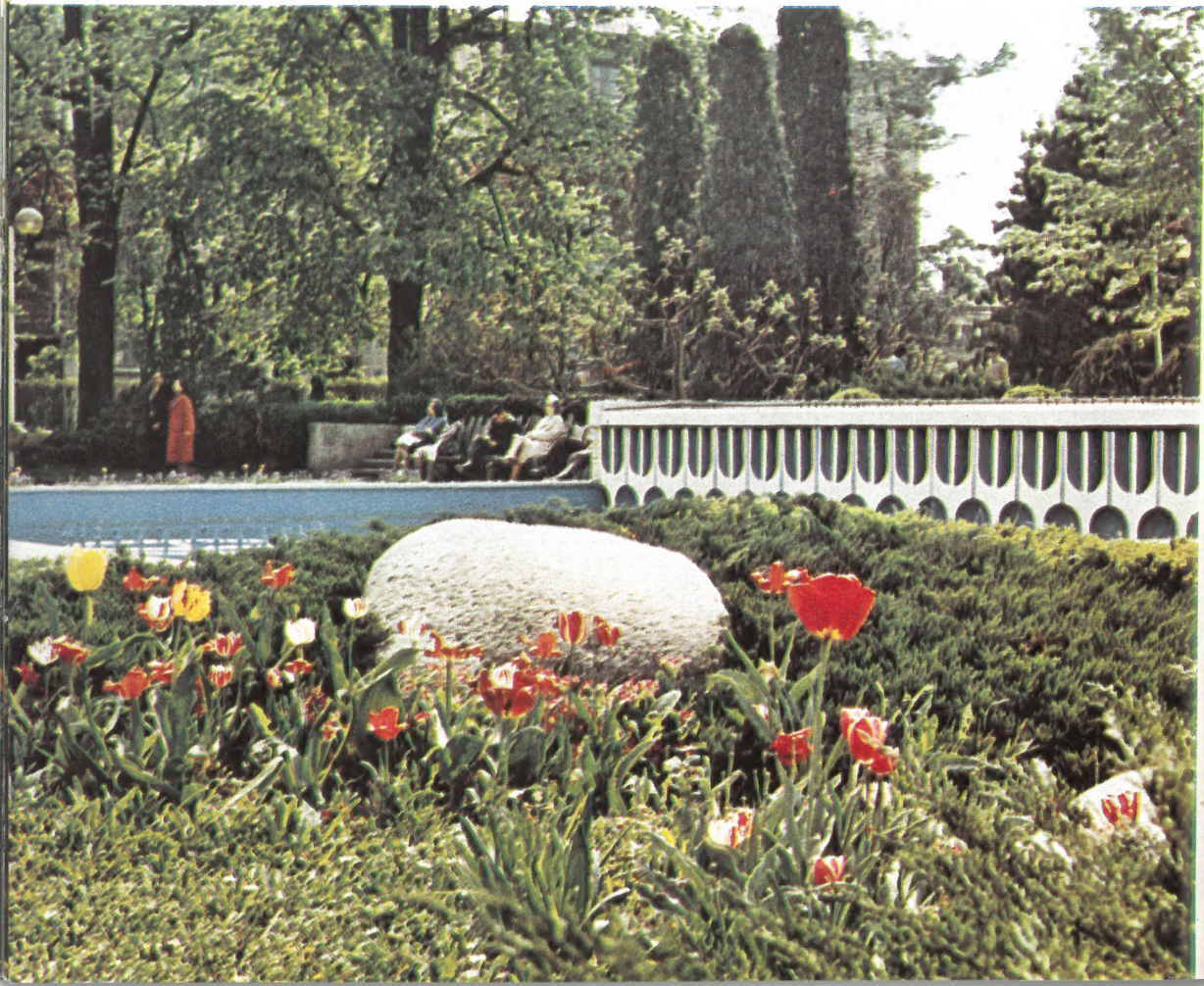

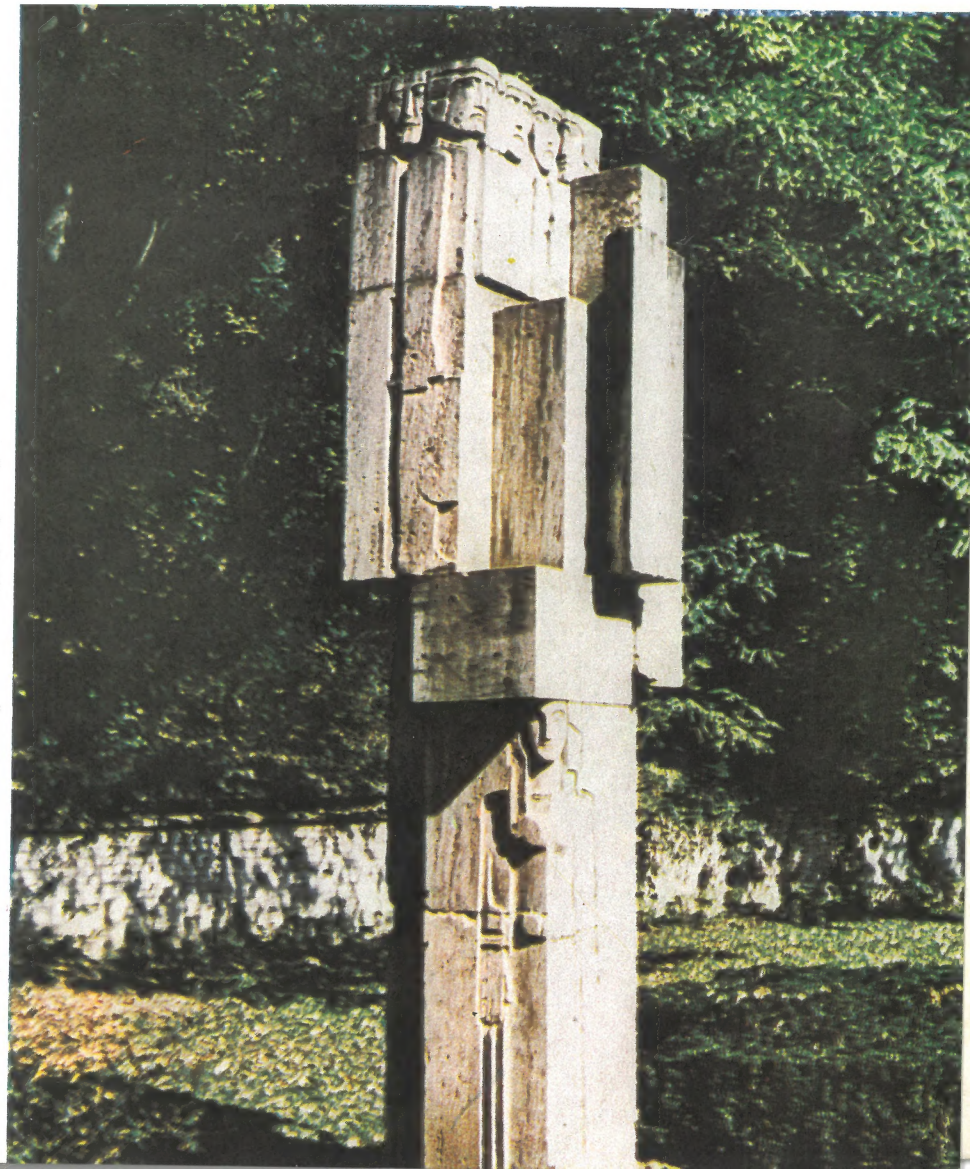

Eternitate —
„Meșterul Manole“

Dantelărie

EDITURA SPORT-TURISM

LEI 19